

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น : บริหารบกพร่อง หรืออุดมการณ์ผิดพลาด*

ทศพล คุ่มสุพรรณ³⁷

Pondthos@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ลักษณะการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของและ/หรือบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ 18 คน ประชาชนในท้องถิ่น 25 คน จาก 3 จังหวัดภาคเหนือ คือ สุโขทัย พิษณุโลก และเชียงใหม่ นักวิชาการด้านวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนในเขตภาคเหนือ 5 คน จาก 5 มหาวิทยาลัย วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานหนังสือพิมพ์เพื่อใช้ในการออกแบบระเบียบวิธีวิจัย และใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองเพื่อใช้อธิบายการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ ตามกรอบการบริหารองค์กร POSDCoRB ของ ลูเทอร์ กุลิกและลินดอลล์ เออร์วิก (Luther Gulick and Lyndall Unwick)

การบริหารองค์กร หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นองค์กรแบบไม่เป็นทางการ (Informal Organization) ยังคงเป็นการตั้งบุคคลใกล้ชิด อาทิ บุคคลในครอบครัวและ เพื่อน มาทำงานหนังสือพิมพ์ร่วมกัน เป็นระบบการบริหารงานแบบครอบครัวไม่มีการจัดโครงสร้างองค์กร การวางแผน รวมทั้งการควบคุมจริยธรรมวิชาชีพที่ชัดเจน ส่วนหนังสือพิมพ์ที่มีรูปแบบการจัดองค์กรแบบเป็นทางการมีกระบวนการคัดสรรคนด้วยการเปิดรับสมัครและให้

ความสำคัญกับความรู้ความสามารถเฉพาะตัวของผู้ที่มาร่วมงานและมีแนวทางการควบคุมการควบคุมการทำงานให้อยู่ภายใต้จริยธรรมวิชาชีพอย่างชัดเจน

การวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือส่วนใหญ่ยังมีการบริหารงานแบบเจ้าของคนเดียว (Individual Ownership) เป็นกิจการภายในครอบครัวและปรับเป็นองค์กรแบบเป็นทางการ (Formal Organization) เป็นส่วนน้อย ปัจจุบันพบว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นสามารถแบ่งตามสถานภาพการดำรงอยู่ได้ 3 รูปแบบด้วยกันคือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่เริ่มก่อตั้ง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่อยู่มานานและหนังสือพิมพ์ที่กำลังปรับปรุงให้สามารถอยู่รอดได้ และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่กำลังจะหายไป โครงสร้างองค์กรหนังสือพิมพ์มี 3 รูปแบบด้วยกันคือ มีเพียงกองบรรณาธิการเพียงอย่างเดียว มีเพียงกองบรรณาธิการและฝ่ายผลิต และมีการแบ่งเป็นกองบรรณาธิการ กองการจัดการและฝ่ายผลิต

1. การบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมี 2 ส่วนหลักด้วยกัน คือ การบริหารด้านเนื้อหาและการผลิต และการบริหารองค์กร

ด้านการบริหารเนื้อหาและการผลิต พบว่าการบริหารเนื้อหาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่มุ่งคงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของบรรณาธิการและ/หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์เป็นส่วนใหญ่และมีการบริหารเนื้อหาในรูปแบบกองบรรณาธิการเป็นส่วนน้อย หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวันมีกรอบระยะเวลาดำเนินงานที่ชัดเจนกว่าหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายลือตเตอร์ และรายเดือน เนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นข่าวประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองลงมาคือข่าวสังคม บทความ ข่าวอาชญากรรม ตามลำดับ กระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมี 3 รูปแบบด้วยกันคือผลิตเองทั้งกระบวนการ จำผลิตเป็นบางส่วน และจำผลิตทั้งกระบวนการเพียงแคเตรียมข้อมูลไปให้โรงพิมพ์เท่านั้น

การบริหารองค์กรมีรายได้ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือมาจาก 4 ทางด้วยกันคือ การจำหน่ายหนังสือพิมพ์ การขายพื้นที่โฆษณา ธุรกิจโรงพิมพ์และรายได้จากธุรกิจ ในเครือ ส่วนใหญ่จะนำเงินรายได้จาก 4 แหล่งเฉลี่ยรวมกันเพื่อให้กิจการหนังสือพิมพ์ดำเนินการอยู่

* ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต เรื่อง ลักษณะการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ

³⁷ นิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รอดต่อไปได้ การสำรวจเอกสาร พบว่า ในหนังสือพิมพ์หลายฉบับรายได้จากการโฆษณาส่วนใหญ่มาจากการซื้อพื้นที่โฆษณาของนักการเมืองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ

ปัญหาและอุปสรรคที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกำลังเผชิญอยู่คือสภาพปัญหาทางด้านบุคลากรที่มีข้อจำกัด ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ คู่แข่งทางธุรกิจโฆษณาและธุรกิจสื่อมวลชนที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ข้อจำกัดทางด้านทุน สภาพตลาดที่เล็กและไม่ขยายตัว และลักษณะของท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะด้านประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมการพึ่งพานักการเมือง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้การพัฒนาและขยายตัวของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทำได้ยาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้บริหารหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือควรทำการสำรวจความต้องการข้อมูลข่าวสารของคนในท้องถิ่นเพื่อปรับปรุงเนื้อหาและรูปแบบของหนังสือพิมพ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้อ่านมากขึ้น และสถาบันการศึกษาและองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนควรร่วมกันจัดสัมมนาให้กับผู้บริหารหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นระยะๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ใหม่ๆ ในธุรกิจการสื่อสารมวลชน ให้เป็นแนวทางในการปรับตัวในการดำเนินธุรกิจหนังสือพิมพ์อยู่รอดบนพื้นฐานของจริยธรรมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ภายใต้การแข่งขันของธุรกิจสื่อสารมวลชนท้องถิ่นที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น และผู้บริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรศึกษาและทำความเข้าใจจริยธรรมวิชาชีพอย่างถูกต้องพร้อมๆ กับนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างการยอมรับจากสังคมและปรับมาตรฐานหนังสือพิมพ์เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน

Abstract

The study entitled "The Administrative Characteristics of Local Newspapers in the Northern Region" was a qualitative research based on the

survey with an in-depth interview with the varying sample group as follows: 18 newspaper owners or editors, 25 local residents of the three northern provinces including Sukhothai, Phitsanulok and Chiangmai, 5 scholars in journalism and mass communication from 5 different universities. The purposes of the study were to investigate the administrative process of the local newspaper in the northern region and to analyze factors influencing the production of the local newspaper. With the purpose to characterize the administrative attributes of the northern local press in terms of its roles, social responsibilities, and mass media management as a business organization, the researcher has employed the concept of journalism and administration in designing research methodologies. The political economy theory was employed, following the POSDCoRB organization administration framework, with the purpose to characterize the administrative characteristics.

The organization management of local newspaper in the north can be described as a family business run by members in family and friends with no certain structures, plans and work ethic controls. While some of them, with a formal administrative system, put an emphasis on their recruitment for those who possess talents and knowledge beneficial to the organization. They had their own obvious disciplines aiming to meet the work ethics.

It was found that the majority of press businesses in the north were run by individual owners as a family business. A few of them were further developed to be formal organizations. At present, the local press can be categorized into 3 groups according to their sustainability including: 1) the newly established firm . 2) the one with long - established

history attempting to improve for their survival, 3) those who will soon become extinct. The organization structure featured 3 distinctive characteristics including those with only an editor, those with an editor and production team, and those with systemized organization having certain teams account for editor, management and production.

1. The administration of the local press can be divided into two principal parts : content and production management and organization administration. For the former, it was found that most decision making was based on an editor and/ or a press owner. The content management by the editor team was hardly found. Daily newspaper possessed more distinctive framework than weekly newspaper, fortnightly newspaper, and monthly newspaper. The content of local newspaper mainly focused on news and information from government sectors and local administrative organizations, social news, articles, crime news respectively. The production process can be categorized into 3 groups including: 1) self-production throughout the process, 2) partial self – production and 3) hiring the service throughout the process.

The income of local press came from 4 different ways featuring the newspaper sale, advertising sale, publishing business, and other related businesses.

Additionally, it was found that the main income of several press companies was through advertising sale paid by local politicians and local administrative organizations.

2. There were two problems hindering the administration of local press in the north as follows: 1) those related to manpower—both quality and quantity, competition in advertising business and mass

communication business, capital limitation and unexpandable markets. 2) the particular characteristics of local residents in terms of their beliefs, tradition, values depending on politicians.

The suggestions were as follows. Surveys an information demand should be conducted in order to improve the form and content of the newspaper to meet the standards and expectation of the local residents. Seminars on mass communication by educational institutions and other related organizations, should be held for the local newspaper administrators periodically in form of experience and knowledge sharing. This will lead to the self – adaptation and survival in newspaper business with the journalism ethics despite the severe competition. It is essential for the local newspaper owners to be learned and aware of journalism ethics as well as to apply them to use white working with the purpose to be fully accepted by society and to maintain standards for the sustainable survival.

บทนำ

“อนาคตหนังสือพิมพ์มันไม่ได้แข่งขัน เพราะว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่เหมือนส่วนกลาง ท้องถิ่นเมื่อคนซื้อหนังสือพิมพ์อันดับแรกเขาไม่ได้ดูข่าวหรือเขาตรวจห่วยก่อน นี่คือความสำคัญของคุณภาพหนังสือ ตรวจห่วยเสร็จถึงจะมาดูข่าวหน้าหนึ่งว่ามีอะไรใหม่ ถ้าไม่มีก็จะเปิดหน้ากลาง” (สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2551)

จากการให้สัมภาษณ์ ศุภกุล รัตนาคม ของผู้สืบทอดกิจการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลกนั้นจะเป็นการอธิบายถึงสภาพการณ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้งมิติของการบริหารธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ที่ในปัจจุบันถึงแม้จะมีสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ ออกมามากมายแต่คนทำหนังสือพิมพ์ก็ไม่ได้มองว่าเป็นคู่แข่งทางด้านการนำเสนอเนื้อหาแต่เป็นคู่แข่งที่สำคัญในด้านการตลาดการขายพื้นที่โฆษณา รวมทั้งการแสดงผลภาพและ

การทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนท้องถิ่นที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังไม่ได้แสดงบทบาทให้คนในท้องถิ่นเชื่อถือในฐานะสื่อมวลชนแต่กลับเห็นว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่สำคัญที่สุดในการตรวจสอบถ่วงดุลกับรัฐบาลเท่านั้น ทำให้เห็นว่าการวางตำแหน่งของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในสังคมยังคงเป็นเพียงเครื่องมือตรวจสอบถ่วงดุลกับรัฐบาลแต่ไม่ได้เป็นผู้นำทางความคิดเห็นหรือแม้แต่ผู้เฝ้าระวังความผิดปกติให้แก่ท้องถิ่นตามบรรทัดฐานของการเป็นสื่อมวลชน การทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงเป็นกิจการแบบเจ้าของคนเดียว (Individual Ownership) มักจะใช้คนในครอบครัวหรือเพื่อนที่สนิทๆ กันมาทำงานหนังสือพิมพ์ร่วมกัน มีองค์กรแบบไม่เป็นทางการ (Informal Organization) ดังนั้นการบริหารงานทั้งหมดจึงอยู่ที่เจ้าของและ/หรือบรรณาธิการเพียงผู้เดียว ทั้งกระบวนการด้านเนื้อหาและการผลิต การควบคุมการทำหนังสือพิมพ์ให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมวิชาชีพนั้นจึงขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจและความสำนึกส่วนบุคคลเท่านั้นมีส่วนน้อยที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติและปฏิบัติตามข้อบังคับอย่างเคร่งครัด

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารจากเมื่อแรกเริ่มเท่าใดนัก เนื้อหายังคงอิงกับกลุ่มอำนาจไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนได้ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังคงเรียกร้องผลประโยชน์มากกว่าอยู่ข้างประชาชน ข้อครหาเหล่านี้มีจริงในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่ ถ้าเป็นอย่างนั้นจริงเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในอุดมคติ

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีอุดมการณ์ของตนเองแตกต่างจากหนังสือพิมพ์ระดับชาติหลายประการ ดังที่นักวิชาการและนักหนังสือพิมพ์อาวุโสได้ให้นิยามไว้ เช่น พิเศษฐ์ ขวาลารวัช (2542, น. 6) ให้ทัศนะเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นว่า "หนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นตามความต้องการและสนองตอบผลประโยชน์ของสังคมท้องถิ่นนั้นๆ โดยตรง ไม่ใช่เกิดขึ้นตามเจตจำนงของใครคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะ เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นชี้ให้เห็นและเข้าใจถึงเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ ปัญหา ความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของคนท้องถิ่นนั้นโดย

แท้ หากมีเรื่องอื่นอยู่บ้างก็เป็นเพียงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้กับสังคมท้องถิ่นนั้น" ซึ่ง สุภา ศิริมานนท์ (ใน พิเศษฐ์ ขวาลารวัช, 2526, น. 68-69) นักหนังสือพิมพ์อาวุโสได้มีทัศนะเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไว้ 4 ประการ ได้แก่ จะต้องเสนอข่าวสารในภูมิภาคของหนังสือพิมพ์นั้นเป็นหลัก พร้อมๆ ไปกับนำเสนอและให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้น ให้ความบันเทิงให้สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้อ่าน และต้องทำหน้าที่เป็นสื่อของการประกาศโฆษณาสินค้าและบริการในท้องถิ่นเป็นหลัก สุรัตน์ นุ่มนนท์ (ใน วีระศักดิ์ สาละยานนท์, 2530, น. 20) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในอุดมคติ ไว้อย่างละเอียดว่า

1. รายงานข่าวความเคลื่อนไหวของท้องถิ่นและเสนอเรื่องราวของท้องถิ่นในรายละเอียด และลึกซึ้งกว่าถึงแม้เรื่องหรือข่าวสารนั้นหนังสือพิมพ์ในระดับชาติจะเสนอก่อนหน้านี้แล้วก็ตาม
2. ต้องรายงานภาวะสินค้าในตลาดท้องถิ่นเป็นตัวอย่างโฆษณาสินค้าให้กับพ่อค้าและนักธุรกิจในพื้นที่
3. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องช่วยส่งเสริมทางด้านสวัสดิการและการจัดวาง โครงการต่างๆ ในท้องถิ่น
4. ต้องรู้จักยกย่องคุณงามความดี ของคนที่ประกอบกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น
5. ต้องสอดส่องการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่นตลอดจนติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งจากท้องถิ่นไม่ว่าในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่น
6. ต้องช่วยปลุกกระตือรือร้นความคิดให้คนในท้องถิ่นช่วยกันแก้ไขปัญหาและส่งเสริมโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น
7. มีหน้าที่ให้การสอนให้ความบันเทิงและแจ้งข่าวสาร
8. เป็นแรงผลักดันช่วยสร้างความสามัคคี ในท้องถิ่น

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีบทบาทเหมือนกับสื่อมวลชนแขนงอื่นๆ ที่จะต้องเป็นผู้ให้และเป็นผู้สนับสนุนท้องถิ่นของตนเอง ทั้งการให้ข่าวสาร ให้ความรู้ และเป็นผู้ตรวจสอบความผิดปกติที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและสะท้อนกระตุ้นเตือนให้คนภายในท้องถิ่นได้ระมัดระวัง จนถึงต้องเป็น

เครื่องกระตุ้นให้เกิดการแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้นพร้อมกับการให้ความรู้ไปด้วย ดังนั้น หากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้ปฏิบัติงานตามอุดมการณ์ดังที่กล่าวมา หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงมีบทบาทเป็นฟันเฟืองอีกตัวหนึ่งที่ทำให้สังคมเกิดความสมดุลลดความไม่เท่าเทียมกันลงไปได้ การบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงบทบาทต่างๆ เหล่านี้ ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีบทบาทอย่างไรในสังคม บทบาทตามอุดมคติเหล่านี้เคยมีอยู่และยังใช้กับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้อยู่หรือไม่ คำตอบต่างๆ มีอยู่ต่อไปนี้

นัยของการบริหารเนื้อหา

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายลือตเตอริยั้งไม่ได้คำนึงถึงยอดการจัดจำหน่ายเท่าใดนัก บางฉบับนำหนังสือพิมพ์ออกขายน้อยกว่าปริมาณที่แจกฟรี ทำให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญกับจำนวนผู้อ่าน ความต้องการและตลาดของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จากปริมาณเนื้อหาประเภทข่าวและสฎุปีที่เน้นไปด้านประชาสัมพันธ์นักการเมืองหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจนทำให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้ความสำคัญกับตลาดของผู้ลงโฆษณามากกว่าด้วยลักษณะของธุรกิจหนังสือพิมพ์มี 2 ตลาด คือตลาดผู้อ่านและตลาดผู้ลงโฆษณา โดยแท้จริงแล้วหนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจเพื่อการสาธารณะควรต้องให้ความสำคัญกับตลาดทั้งสองตลาดเท่าเทียมกันทั้ง 2 ตลาดเพื่อให้หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ตามอุดมคติและสามารถอยู่รอดได้ในเชิงธุรกิจ โดยเฉพาะเมื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นสามารถขยายตลาดผู้อ่านให้กว้างมากขึ้นมีผู้อ่านจำนวนมากขึ้น ฐานค่าโฆษณาในตลาดการโฆษณาก็จะมีราคาสูงตามไปด้วยตามความนิยมที่ได้รับจากผู้อ่าน แต่จากงานวิจัยหลายชิ้นและการศึกษาลักษณะการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือกลับพบว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือส่วนใหญ่ไม่ได้มีความ

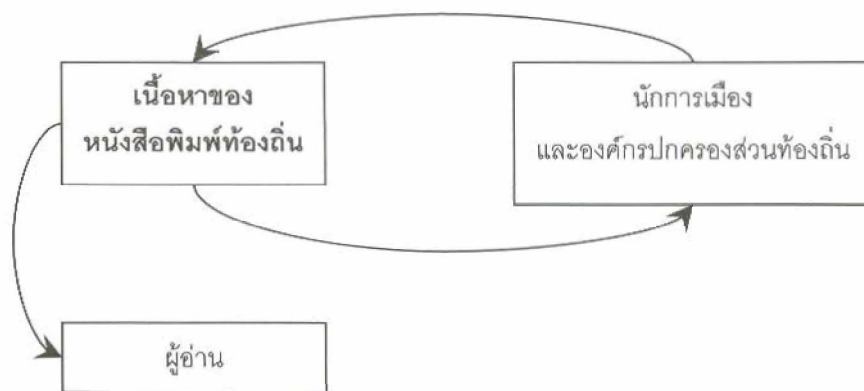
สนใจที่จะขยายตลาดของผู้อ่านแต่มุ่งที่จะขยายตลาดโฆษณาให้กว้างขึ้นด้วยการเสนอขายพื้นที่เนื้อหาเพื่อเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ให้กับนักการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาบทบาทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่อการเมืองท้องถิ่น กรณีศึกษาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี ของ สุระเชษฐ์ สุทธิบุตร (2548, น. 111-116) ที่พบว่า ภูมิหลังของเจ้าของหนังสือพิมพ์และการสนับสนุนจากนักการเมืองมีผลต่อนโยบายการนำเสนอเนื้อหาทางด้านการเมือง เพราะโฆษณาก็เป็นรายได้หลักของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ทำให้นักการเมืองอาศัยช่องนี้เข้ามามีอิทธิพลต่อการนำเสนอเนื้อหาทางการเมือง

ตามหลักการของการดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์ที่ควรยึดแนวทางในการแปลงผู้อ่านให้เป็นสินค้าเพื่อนำไปเสนอขายให้กับตลาดโฆษณาอีกต่อหนึ่งเหมือนดังเช่นหนังสือพิมพ์ระดับชาติหรือสื่อมวลชนแขนงอื่นๆ แต่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือไม่ได้ใช้วิธีการดังกล่าวแต่กลับแปลงพื้นที่เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ไปขายโดยตรงให้กับนักการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรงที่มีกำลังซื้อสูงกว่าผู้อ่าน ดังนั้นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือจึงให้ความสำคัญกับการขายพื้นที่ของหนังสือพิมพ์ให้กับผู้มีอำนาจซื้อมากกว่า

ตามที่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองอธิบายไว้ว่า “ผู้รับสารรายย่อยมักหมดโอกาสซื้อทั้งนี้เพราะธุรกิจสื่อจะขายสินค้าให้กับผู้บริโภคที่มีอำนาจในการซื้อ (Purchasing power เท่านั้น” (กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน, 2551, น.93) ด้วยเหตุนี้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงใช้วิธีการแปลงเนื้อหาเป็นสินค้าเพื่อนำไปเสนอขายให้แก่ตลาดของโฆษณาโดยตรง ดังแผนภาพการแปลงสินค้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ

การแปลงสินค้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ

จากแผนภาพการแปลงสินค้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือส่วนใหญ่ถูกนำเสนอให้นักรการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง เมื่อนักรการเมืองและองค์กรปกครองท้องถิ่นตกลงใจที่จะซื้อก็จะมีการกำหนดเนื้อหาให้กับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อนำไปแปลงเป็นสินค้าเพื่อขายให้กับผู้อ่านอีกครั้ง ผู้อ่านเป็นเพียงแค่ผู้รับ (Passive) ชาวสารจากนักรการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านทางหนังสือพิมพ์เท่านั้น ดังที่ กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน ได้อธิบายไว้ว่า

สื่อมวลชนเป็นสินค้าที่มีความขัดแย้งในตัวเองสูง เพราะด้วยเหตุที่เป็นสินค้าสาธารณะ (Public goods) ด้านหนึ่งมีสถานะของความเป็นสินค้า (Goods) กับอีกด้านหนึ่งเป็นสาธารณะ (Public) เพราะฉะนั้น จึงมักมีความขัดแย้งกันในเชิงผลประโยชน์ระหว่างเป้าหมายเรื่องผลกำไร (Profit-orientedness) ในทางธุรกิจกับผลประโยชน์ต่อสาธารณะ (Public interests) ซึ่งหมายความว่าถ้าสื่อมวลชนเน้น ผลกำไรมาก ด้านที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะก็จะลดลงแต่ในทางกลับกัน หากนักวิชาชีพสื่อเอาประโยชน์สาธารณะเป็นตัวตั้ง ก็อาจไม่ทำกำไรและขัดแย้ง กับนายทุนเจ้าของกิจการสื่อมวลชน (กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 107)

สินค้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือไม่ได้มีการถ่วงดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ทางด้านธุรกิจให้ลงตัว แต่หันไปเน้นการทำเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นหลัก ถึงแม้ว่าจะดูว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือเน้นด้านผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การดำเนินธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นก็ไม่ได้สร้างผลกำไรให้กับเจ้าของหนังสือพิมพ์อย่างเป็นกอบเป็นกำ ซึ่งมีผลกำไรพอที่จะถ่วงเฉลี่ยในส่วนที่ขาดทุนและดำรงอยู่ได้ด้วยการมีธุรกิจอื่นๆ เช่น โรงพิมพ์มาเสริมด้วยเท่านั้น

สภาวะการณ์การบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

จากการศึกษาลักษณะการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือทำให้ พบว่า การบริหารงานของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่ได้มีความแตกต่างจากเดิมเมื่อตอนเริ่มก่อตั้งมากนัก การบริหารงานของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือยังคงเป็นกิจการแบบเจ้าของคนเดียว (Individual Ownership) ด้วยการบริหารแบบครอบครัวที่มีการใช้คนในครอบครัวหรือเพื่อนมาทำงานหนังสือพิมพ์ร่วมกัน มีรูปแบบองค์กรแบบไม่เป็นทางการ (Informal Organization) การจัดองค์กรแบบไม่เป็นทางการส่วนใหญ่ผู้ตัดสินใจในการบริหารงานทั้งหมดอยู่ที่เจ้าของและ/หรือบรรณาธิการเพียงผู้เดียวทั้งด้านเนื้อหาและการผลิต การควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมวิชาชีพนั้นจึงขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจและความสำนึกส่วนบุคคล

เท่านั้น มีส่วนน้อยที่เข้าสู่กระบวนการควบคุมกันเองด้วยการร่วมเป็นสมาชิกของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ การบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นแบบนี้เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในประเทศไทย หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นบางส่วนมีการปรับปรุงองค์กรหรือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ก่อตั้งขึ้นมาใหม่เริ่มมีการจัดองค์กรให้มีลักษณะเป็นทางการ (Formal Organization) ที่มีการตัดสินใจจะมีขั้นตอนตามสายการบังคับบัญชา การบริหารเนื้อหาแยกจากการบริหารธุรกิจอย่างชัดเจน มีการคัดสรรบุคลากรอย่างเป็นระบบตามความรู้ความสามารถมีการแบ่งหน้าที่กันทำและสร้างระบบการทำงานให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมองค์กรเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการก่อตั้งของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนั้นๆ

ไม่ว่าหนังสือพิมพ์พิมพ์ที่มีรูปแบบองค์กรแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการต่างมีสภาพการดำเนินธุรกิจคล้ายๆ กันท่ามกลางสภาพที่มีข้อจำกัดทั้งขนาดตลาดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ตลาดรวมของธุรกิจสื่อมวลชน และคู่แข่งทางธุรกิจสื่อมวลชน การบริหารองค์กรธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีปัญหาหลักๆ ดังนี้

บุคลากร หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือต่างมีปัญหาทางด้านบุคลากรแทบทุกฉบับ การคัดสรรคนเพื่อมาทำงานทางด้านข่าวสารเป็นสิ่งที่ยากมากที่สุดเนื่องจากผู้ที่จบทางด้านวารสารศาสตร์มักเลือกทำงานกับสื่อระดับชาติมากกว่าสื่อท้องถิ่น ปัญหาด้านผู้นำองค์กรยังเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดทั้งด้านการแข่งขันทางธุรกิจสื่อสารมวลชน รวมทั้งวิธีการบริหารธุรกิจที่ยังไม่สามารถปรับตัวให้องค์กรหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของตนเองเป็นองค์กรธุรกิจภายใต้กรอบของจริยธรรมวิชาชีพได้เพราะผู้นำองค์กรส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจในอุดมคติและจริยธรรมวิชาชีพของการทำหนังสือพิมพ์

คู่แข่ง คู่แข่งของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีทั้งเคเบิลทีวีท้องถิ่น วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวีผ่านดาวเทียม และหนังสือพิมพ์ระดับชาติอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ผู้บริโภคต่างมองว่าสามารถใช้ทดแทนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้ทั้งหมดแม้กระทั่งการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นถูก

มอบหมายจากประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นหน้าที่หลัก อินเทอร์เน็ตก็สามารถเข้ามาทดแทนให้ความรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่ายกว่าโดยเฉพาะในเขตเมือง ส่วนข่าวสารในท้องถิ่นก็สามารถหาได้จากเคเบิลทีวีท้องถิ่นที่มีการนำเอารายการข่าวหมุนเวียนออกอากาศใหม่ตลอดทั้งวัน ในสื่อหนังสือพิมพ์ด้วยกันหนังสือพิมพ์ระดับชาติมีความน่าเชื่อถือและความหลากหลายมากกว่าทำให้ผู้อ่านเลือกที่จะอ่านหนังสือพิมพ์ระดับชาติมากกว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ในทางการตลาดหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังมีคู่แข่งที่สำคัญคือสื่อสิ่งพิมพ์แจกฟรี (Free copy) สื่อเหล่านี้มีส่วนอย่างมากในการแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดของการโฆษณาไปหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นบางฉบับมีการปรับตัวด้วยการเปิดสื่อสิ่งพิมพ์แจกฟรีขึ้นมาแข่งเพื่อรักษารฐานลูกค้าของตนเองไว้และเป็นการเพิ่มทางเลือกและเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

ทุน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือไม่สามารถที่จะจัดหาเงินทุนได้อย่างเพียงพอต่อการพัฒนาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้งในด้านพัฒนากระบวนการผลิตและบุคลากร ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นดำเนินกิจการอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของการลงทุนคุณภาพทั้งทางด้านรูปลักษณ์และเนื้อหาจึงยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นได้ครบทุกด้าน

สภาพตลาด ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นมีจำนวนประชากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและคู่แข่งทั้งสื่อเดียวกันและแขนงอื่นๆ ทำให้การขายตลาดหนังสือพิมพ์เพื่อเพิ่มยอดการจัดจำหน่ายและเพิ่มยอดผู้ซื้อพื้นที่โฆษณาทำได้ยาก การจัดหาเงินทุนเพื่อขยายกิจการและปรับปรุงคุณภาพโดยเฉพาะการเพิ่มบุคลากรถูกจำกัดอยู่กับขนาดของตลาดที่มีขนาดเล็กซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสภาพของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในการพัฒนา

ลักษณะของท้องถิ่น วัฒนธรรมและประเพณี 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนประกอบไปด้วยหลายชนเผ่า รวมทั้งมีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของอาณาจักรล้านนาที่ยังคงได้รับการสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้เป็นความแตกต่างจาก 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างที่มีขนบธรรมเนียม ค่านิยม คล้ายคลึงกับภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ความแตกต่างเหล่านี้คือปัจจัยที่ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีขอบเขตจำกัดในการขยายตัวเพราะ

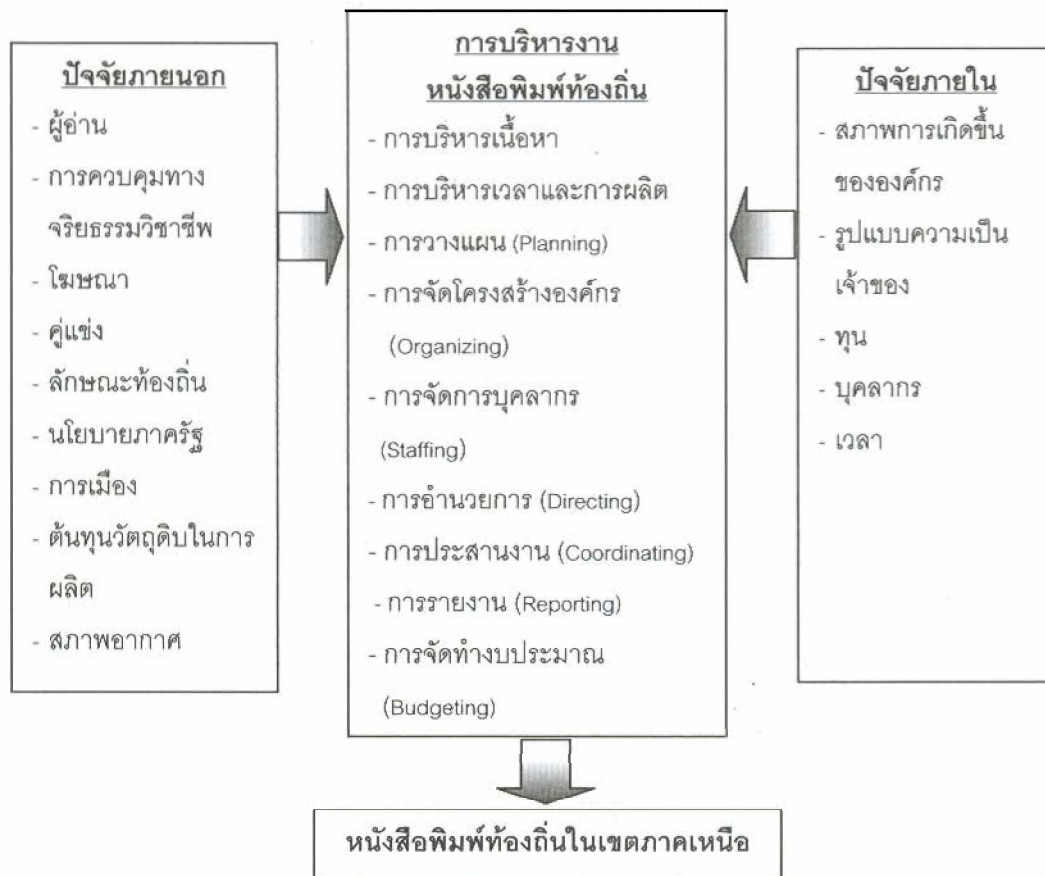

จากความแตกต่างดังกล่าวทำให้ความต้องการข้อมูลข่าวสารมีความแตกต่างกันไปด้วย ในปัจจุบันถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์หนังสือพิมพ์รายวันของจังหวัดเชียงใหม่พยายามเปิดตลาดในท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่างมากยิ่งขึ้นแต่ก็ยังทำได้ไม่เต็มที่เนื่องจากเนื้อหา มักจะไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น ผู้บริโภคส่วนใหญ่จึงเป็นหน่วยงานที่รับหนังสือพิมพ์เพื่อมาตรวจข่าว ลักษณะที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งคือลักษณะของคนในท้องถิ่นที่มุ่งหวังที่จะพึ่งพานักการเมืองหรือผู้มีอำนาจโดยตรงมากกว่าซึ่งผู้ทำ

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นก็มีลักษณะเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปเช่นกัน เมื่อเกิดปัญหาหรือเดือดร้อนเรื่องเงินก็มักจะพึ่งพานักการเมืองเป็นอันดับแรก

สภาพหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือที่มีการดำรงอยู่และมีปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจหนังสือพิมพ์ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกอยู่ตลอดเวลา ดังที่แสดงในแผนภาพสภาพการบริหารงานของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ

สภาพการบริหารงานของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ

จากแผนสภาพการบริหารงานของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ จะเห็นได้ว่าการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนืออยู่ท่ามกลางปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่มากระทบและบีบคั้นให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขต

ภาคเหนือต้องทำงานอยู่ภายใต้ภาพการณ์เหล่านี้ ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถที่จะบริหารปัจจัยเหล่านี้ให้เกิดความสมดุลขึ้นเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้

การบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงเป็นการบริหารงานภายใต้รูปแบบเจ้าของคนเดียว

(Individual Ownership) มีลักษณะเป็นกิจการภายในครอบครัวซึ่งธุรกิจประเภทนี้การตัดสินใจในการบริหารงานจะอยู่ภายใต้การตัดสินใจบนพื้นฐานของผลประโยชน์ของธุรกิจที่เกี่ยวข้องของครอบครัวซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจการโรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นบางส่วนที่มีการจัดองค์กรแบบเป็นทางการเป็นองค์กรที่พัฒนามาจากกิจการภายในครอบครัว เช่น หนังสือพิมพ์ ไทยนิวส์ การบริหารงานก็ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของครอบครัวผู้เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ มีหนังสือพิมพ์ส่วนน้อยที่มีการจัดองค์กรเป็นแบบทางการและดำเนินกิจการเป็นธุรกิจสื่อมวลชนอย่างเต็มรูปแบบ สภาพการบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือปัจจุบันจึงมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างกิจการครอบครัวที่ดำเนินธุรกิจสื่อมวลชน การกำกับดูแลกิจการเพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์จึงทำได้ค่อนข้างยากตามข้อจำกัดที่ได้กล่าวมาข้างต้น การบริหารงานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือจึงเน้นไปที่ผลทางธุรกิจมากกว่าผลประโยชน์ของประชาชนตามอุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่พึงมี

การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างองค์กร
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดคือการจัดโครงสร้างองค์กรที่จากเดิมที่นิยมจัดแบ่งโครงสร้างองค์กรออกเป็น 3 ฝ่าย ด้วยกันคือ ฝ่ายบรรณาธิการ (Editorial Department) รับผิดชอบเกี่ยวกับกระบวนการด้านเนื้อหาสาระ ที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ทั้งหมด ฝ่ายบริหารจัดการ (Management Department) มีหน้าที่โดยตรงในการ จัดการธุรกิจบริหารการเงินและรายได้ของหนังสือพิมพ์ให้อยู่รอดในตลาดการแข่งขัน และฝ่ายบริหารการผลิต (Production Department) รับผิดชอบงานด้านการพิมพ์ต้นฉบับที่ผ่านกระบวนการบรรณาธิการ และจัดหน้าในรูปแบบพร้อมพิมพ์จากฝ่ายบรรณาธิการนำมาผลิตและจัดส่งไปวางตลาดให้ตรงต่อเวลาวางจำหน่าย (มาลี บุญศิริพันธ์, 2550, น.73-74) แต่สภาพการณ์ปัจจุบันหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรให้มีขนาดเล็กลงโดยตัดฝ่ายผลิตที่เป็นฝ่ายที่ต้องลงทุนสูงออกไปเป็นการจัดจ้างซึ่งมีสองรูปแบบทั้งหนังสือพิมพ์ออกแบบหนังสือพิมพ์แล้วไปจ้างโรงพิมพ์ผลิตและเตรียมเนื้อหาแล้วไปจ้างผลิตทั้งกระบวนการตั้งแต่การออกแบบจนกระทั่งพิมพ์จน

สำเร็จ ตามรูปแบบความเปลี่ยนแปลงของทุนและรูปแบบการดำเนินธุรกิจทำให้การผลิตหนังสือพิมพ์ไม่จำเป็นต้องลงทุนสูงเพื่อซื้อแท่นพิมพ์อย่างในอดีต แต่ในหนังสือพิมพ์ที่มีโรงพิมพ์เป็นของตนเองมองว่าหนังสือพิมพ์เป็นสัญลักษณ์และเครื่องมือโฆษณาให้กับกิจการโรงพิมพ์

การเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารบุคลากร
คนในกิจการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนจากอดีตที่ใช้แต่คนในครอบครัวเป็นหลักแต่ในปัจจุบันองค์กรธุรกิจหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้มีการปรับตัวด้วยการส่งบุตรหลานให้เรียนในสาขาการสื่อสารมวลชนเพื่อเตรียมพร้อมกับการดำเนินกิจการต่อ และมีบางส่วนที่มีกระบวนการรับพนักงานเข้าโดยผ่านการคัดเลือกจากผู้จบทางด้านนิเทศศาสตร์วารสารศาสตร์โดยตรงทำให้คุณภาพทางด้านเนื้อหาและรูปแบบได้รับการปรับปรุงให้ดึงดูดตาผู้อ่านมากยิ่งขึ้น แต่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัยยังคงมีการบริหารงานแบบเจ้าของคนเดียว (Individual Ownership) อยู่ มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพียง 3 ฉบับที่มีการปรับวิธีการทำงานเพื่อทำให้สืบทอดกิจการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่อไปได้ ส่วนฉบับอื่นๆ ได้กล่าวถึงแนวโน้มหนังสือพิมพ์ของตนเองว่าน่าจะหยุดดำเนินการในรุ่นนี้เพราะไม่มีผู้สืบทอดกิจการต่อ

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังคงยึดรูปแบบการทำงานแบบเจ้าของคนเดียวเป็นหลัก เพราะความคิดและผลประโยชน์ที่ไม่สามารถสรุปกันได้ง่ายๆ ทำให้มักเกิดความขัดแย้งเมื่อรวมตัวกัน ดังนั้น นักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงเลือกที่จะทำงานคนเดียวกันมากกว่า ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดในการขยายตัวและการพัฒนาของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพราะไม่สามารถระดมเงินทุนและระดมกำลังคนในการปรับปรุงการผลิตหนังสือพิมพ์ให้สอดคล้องกับอุดมคติของการทำหนังสือพิมพ์ได้

การแข่งขันกับสื่อมวลชนท้องถิ่นแขนงต่างๆ
เมื่อองค์กรหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่มีความเข้มแข็งจากปัญหาด้านบุคลากรและทุนการแข่งขันในตลาดธุรกิจการสื่อสารมวลชนจึงไม่สามารถทำการแข่งขันได้ เนื่องจากหลังจากเปิดเสรีธุรกิจสื่อมวลชนตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ปี 2540 เป็นต้นมา ทำให้ขอบเขตของการเป็นเจ้าของสื่อมวลชนลดลง

ทำให้เกิดสื่อมวลชนขึ้นมามากมายทั้งวิทยุชุมชน เคเบิลทีวีท้องถิ่น สื่อสิ่งพิมพ์แจกฟรี หรือแม้กระทั่งสื่ออินเทอร์เน็ตที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นที่หลากหลายกว่า และผลจากพระราชบัญญัติจัดการพิมพ์ พ.ศ. 2550 ที่เปิดโอกาสให้มีการผลิตหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้ในวงกว้างและหลากหลายจากการลดขั้นตอนการขอหัวหนังสือพิมพ์ที่ลดลง ทำให้สภาพการแข่งขันในธุรกิจสื่อมวลชนท้องถิ่นมีความรุนแรงขึ้น ถึงแม้ว่าบรรณาธิการและ/หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะมองว่าสื่อมวลชนแขนงอื่นๆ หรือแม้แต่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นด้วยกันเองไม่ใช่คู่แข่งในด้านเนื้อหาของตนเองก็ตามแต่ในระบบตลาดสื่อที่สามารถใช้ทดแทนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้ถือว่าเป็นคู่แข่งที่สำคัญที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต้องเข้าสู่การแข่งขันด้วย แต่ในด้านตลาดการขายพื้นที่โฆษณาบรรณาธิการและ/หรือเจ้าของต่างยอมรับว่าสื่ออื่นๆ เหล่านั้นเป็นคู่แข่งที่สำคัญของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่มาแย่งส่วนแบ่งในตลาดโฆษณาไป นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการต่อสู้ด้านราคาขึ้น การตัดราคาค่าโฆษณาทั้งหนังสือพิมพ์ด้วยกันเองและสื่ออื่นๆ จึงเกิดขึ้น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่ใช้วิธีการหาโฆษณาจากเครือข่ายธุรกิจและเครือข่ายนักการเมืองดั้งเดิมในท้องถิ่นกลุ่มเดิมๆ ทำให้ไม่สามารถขึ้นเปลี่ยนแปลงราคาค่าโฆษณาและราคาจำหน่ายให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงได้ เมื่อประสบปัญหาด้านคู่แข่งทางการตลาดที่รุนแรงจึงทำให้บางฉบับก็ต้องล้มหายตายจากไปหรือบางฉบับยังคงปรับวิธีการบริหารงานหนังสือพิมพ์ของตนเองให้แข่งขันกับสื่ออื่นได้ เช่น มีการเปิด สื่อสิ่งพิมพ์แจกฟรีขึ้นมาแข่งขันเพื่อรักษาตลาดไว้ หรือเริ่มหันไปทำธุรกิจข้ามสื่ออื่นเช่น วิทยุชุมชน หรือผลิตรายการโทรทัศน์ให้กับเคเบิลทีวีท้องถิ่น เป็นต้น หรือบางฉบับในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัยจะหันไปเน้นการนำเสนอข่าวหรือเปิดพื้นที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือนักการเมืองท้องถิ่นเป็นหลักทำให้มีเงินรายได้จากงบประมาณประชาสัมพันธ์หน่วยงานหรือ ค่าโฆษณา นักการเมืองเพื่อมาหล่อเลี้ยงให้หนังสือพิมพ์อยู่รอดได้

เห็นได้ว่า สภาพที่เป็นอยู่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่ได้อยู่ด้วยการสะท้อนความต้องการของท้องถิ่นตามที่ พิศนัฐ ขวาลาวัช (2542, น.2) อธิบายไว้ว่า “เนื้อหา

ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการชี้ให้เห็นและเข้าใจถึงเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ ปัญหา ความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของคนท้องถิ่นนั้นเป็นหลัก” ด้วยลักษณะที่เป็นอยู่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นดังกล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่แล้วหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังไม่ได้ปรับตัวให้เป็นไปตามแนวความคิดของการเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่พึงมี แต่จะมุ่งเน้นไปที่การนำเสนอเพียงข่าวสารที่เกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและนักการเมืองท้องถิ่นเท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงการสะท้อนความปรากฏการณ์ของท้องถิ่นให้เห็นอย่างถ่องแท้มีเพียงการนำเสนอถึงการเกิดของเหตุการณ์แต่ไม่ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและรายละเอียดเพื่อทำให้ประชาชนเข้าใจในปรากฏการณ์ต่างๆ ในด้านการเป็นตัวแทนเป็นปากเสียงให้กับประชาชนในท้องถิ่น

การเข้าไปรับการสนับสนุนทางด้านการโฆษณาจากนักการเมืองท้องถิ่นเป็นหลักทำให้เห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในภาคเหนือไม่ได้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่พึงมีในด้านการ “สนับสนุนระบบการเมืองด้วยการเสนอข่าวสาร การอภิปราย และได้แย้งเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของส่วนรวม... รักษาฐานะในทางการเงินของตนเองให้มั่นคงพอที่จักได้เป็นเสรีจากความกดดันต่างๆ ของบรรดากลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ” (เฟรด เอส ซีเบอร์ท, เรออดอร์ พีเตอร์สัน, และ วิลเบอร์ แชมร, 2551, น.122) ซึ่งการพึ่งพาดังกล่าวทำให้หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่นักการเมืองท้องถิ่นต้องการทำบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบและเฝ้าระวังของสื่อมวลชนบกพร่องไป

สถานการณ์ปัจจุบันของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ สภาพในปัจจุบันของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคเหนือกลายเป็นเพียงเครื่องมือประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐและนักการเมืองท้องถิ่นเท่านั้น ถึงแม้จะมีบางฉบับที่ปฏิบัติตามครรลองของการทำหน้าที่สื่อมวลชนแต่ก็ยังเป็นจำนวนน้อยและจำกัดอยู่ในวงแคบเท่านั้น หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ยังคงยึดแนวทางนี้เพื่อรักษาความอยู่รอดของตนเองไว้ ซึ่งความอยู่รอดดังกล่าวก็มีระยะเวลาจำกัดอยู่เพียงช่วงหนึ่งเท่านั้น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นประมาณครึ่งหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัยยอมรับว่า

หนังสือพิมพ์ของตนเองจะหายไปจากท้องตลาดเมื่อตนเองตายหรือไม่มีแรงทำ ความเป็นอยู่ในปัจจุบันของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ จึงมีอยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือที่เริ่มก่อตั้งใหม่มักจะมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีแนวทางทางด้านเนื้อหาไปด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ประเด็นสาธารณะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือชาวสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการหาตำแหน่งของตนเองในตลาดให้สามารถขายได้

สำหรับหนังสือพิมพ์ที่อยู่มานานและกำลังปรับปรุงเพื่อให้สามารถอยู่รอดต่อไปได้นั้น มักจะเป็นหนังสือพิมพ์ที่เตรียมการถ่ายทอดไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเช่นจากรุ่นผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ไปสู่รุ่นลูก หรือจากรุ่นลูกเตรียมส่งต่อไปยังรุ่นหลาน ดังนั้นความคาดหวังจึงต้องขึ้นอยู่กับศักยภาพของคนรุ่นใหม่ผนวกกับประสบการณ์ของคนรุ่นเก่าที่จะปรับปรุงหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือที่กำลังจะสูญหายไปเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ขาดการปรับปรุงให้ทันต่อความต้องการของคนในท้องถิ่นและยังคงยึดถือการดำเนินกิจการแบบดั้งเดิม มักจะเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีการบริหารแบบเจ้าของคนเดียวและมีกิจการโรงพิมพ์เล็กๆ หรือไม่มีโรงพิมพ์เป็นของตนเอง ซึ่งหนังสือพิมพ์ก็จะหายไปพร้อมๆ กับคนทำเมื่อคนทำไม่ไหวหรือเสียชีวิตไปแล้วไม่มีผู้สืบทอด ซึ่งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่อยู่ในกลุ่มนี้มีจำนวนมาก

การควบคุมจริยธรรมวิชาชีพ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือส่วนใหญ่ยังไม่มีคณะกรรมการควบคุมจริยธรรมวิชาชีพ เนื่องจากเป็นการทำหนังสือพิมพ์ที่มีผู้ทำงานทางด้านเนื้อหาทั้งการหาวัตถุดิบ การคัดเลือก การตัดสินใจในกระบวนการผลิตเนื้อหาเพียงคนเดียวการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำตามวิชาชีพจึงขึ้นอยู่กับความสำนึกส่วนบุคคล แต่องค์กรหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นบางส่วนที่มีลักษณะเป็นองค์กรธุรกิจที่มีระบบและการออกแบบองค์กรเป็นองค์กรสื่อมวลชนที่เด่นชัดจะมีการควบคุมจริยธรรมวิชาชีพแบบเป็นขั้นตอนมีแนวทางการดำเนินการควบคุมและลงโทษอย่างชัดเจน หนังสือพิมพ์

ท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยยังมีการปลงความมีน้ำใจเป็นตัวแทนด้วยการมองว่าหน่วยงานใดที่ไม่ตอบรับลงโฆษณาถวายพระพรในวันเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นหน่วยงานที่ไม่มีน้ำใจตอบแทนที่หนังสือพิมพ์ของตนเสนอข่าวสารให้แก่งานฟรีทั้งที่ไม่ได้เป็นลูกจ้างของหน่วยงานนั้นแต่อย่างใด ซึ่งหากหน่วยงานนั้นไม่ตอบรับที่จะลงถวายพระพรหนังสือพิมพ์นั้นก็ยังไม่ลงข่าวสารของหน่วยงานนั้นผ่านทางหนังสือพิมพ์ของตนอีกเลย วิถีคิดดังกล่าวทำให้เห็นว่าผู้บริหารหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นบางส่วนยังมีความเข้าใจหลักการทางจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชนและบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นคลาดเคลื่อนไปอย่างมาก

หันมาทบทวนอุดมการณ์และความเป็นจริง

อุดมคติการสร้างหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้เป็นองค์กรธุรกิจที่เพื่อสาธารณะอย่างแท้จริงและเกิดขึ้นจากความต้องการของสาธารณชนนั้น อาจขัดแย้งกันในความเป็นจริงในบริบทของสังคมท้องถิ่นไทย เนื่องจากพื้นฐานของสังคมไทยเป็นสังคมของการตามผู้นำดังนั้นการเกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นตามอุดมคติจึงเป็นสิ่งที่ยากสำหรับสังคมไทยที่คนในท้องถิ่นจะมีการรวมตัวกันเพื่อสร้างหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นขึ้นมาสักฉบับหนึ่ง การเกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในประเทศไทยส่วนใหญ่จึงไม่ได้เกิดขึ้นตามครรลองของอุดมคติของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น การเกิดขึ้นจึงเกิดจากผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจอรัฐ หรืออำนาจทางการเมืองในท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเองและกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน แต่เมื่อระยะเวลาผ่านมานหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่างพยายามปรับตัวให้เป็นไปตามครรลองของอุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อให้ใกล้เคียงกับการเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในอุดมคติ แต่หนังสือพิมพ์เหล่านี้ยังมีไม่มากเท่าใดนัก กอปรกับในปัจจุบันการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของอำนาจจากการแยกกันระหว่างอำนาจทางเศรษฐกิจ รัฐ และการเมืองที่อำนาจทั้ง 3 ได้รวมกัน มาอยู่ในมือคนบางคนหรือคนเพียงกลุ่มเดียว ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นตกอยู่ในสภาวะกดดันในการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในอุดมคติ

เมื่อการเกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่ได้เป็นไปตามอุกบคณที่ควรจะเป็นการแสดงบทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชิงอุดมคติที่ต้องเป็นผู้นำความคิดเห็น เสนอแนะปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาในท้องถิ่น การเฝ้าระวังความผิดปกติจากผู้ใช้อำนาจรัฐและอำนาจทุนที่จะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นจึงไม่ได้ถูกนำมาใช้ บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่แสดงออกมาจึงมีแค่เพียงการเป็นผู้บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้านสังคมและอาชญากรรมเท่านั้นแต่ไม่ได้วิเคราะห์อย่างลึกซึ้งถึงเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยข้อจำกัดต่างๆ โดยเฉพาะบุคลากรที่ไม่พร้อมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นบางส่วนได้แสดงบทบาทได้ครบตามอุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่พึงมีและก้าวไปสู่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในอุดมคติได้อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่สามารถทำเช่นนี้ได้มีสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้งหมดที่มีอยู่ การดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อให้เป็นหนังสือพิมพ์ตามอุดมคติได้นั้นวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ “คน” เมื่อคนที่อยู่ในกระบวนการทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีคุณภาพมีความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการทางวารสารศาสตร์และจริยธรรมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ออกสู่มือผู้อ่านก็จะมีคุณภาพตามไปด้วย การฝึกรากลึกของวิธีการบริหารแบบเจ้าของคนเดียวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเนื่องจากขาดคนร่วมคิดร่วมทุนที่จะพัฒนาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้ก้าวไปสู่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในอุดมคติได้

ดังนั้น การทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่มีอุดมการณ์เพื่อให้เป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นตามอุดมคตินั้นยังสามารถทำได้ หากเจ้าของและ/หรือบรรณาธิการมีความตั้งใจจริงในการทำหนังสือพิมพ์ของตนให้เป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง การบริหารงานเพื่อให้หนังสือพิมพ์เป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นตามอุดมคติจำเป็นต้องอาศัยความอดทนและความเอาใจใส่เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือไว้วางใจทำให้สาธารณชนเชื่อมั่นว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นสามารถแสดงบทบาทเป็นตัวแทนในการรักษามลประโยชน์ของตนเองได้แต่ที่ผ่านมานี้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกลับไม่ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า อุดมการณ์ของ

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังคงเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ในทางปฏิบัติ หากผู้คิดที่จะทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและพร้อมที่จะสร้างหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้เป็นหนังสือพิมพ์ในอุดมคติซึ่งมีผู้ที่สามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้และสามารถอยู่รอดได้ในสภาวะปัจจุบัน

บทสรุป

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในปัจจุบันมีทั้งฉบับที่อยู่มานานและเพิ่งเกิดใหม่ขึ้นมาเรื่อยๆ ทำให้ตลาดโฆษณาและตลาดผู้อ่านไม่สามารถรองรับได้หมด ดังนั้นการแข่งขันระหว่างสื่อหนังสือพิมพ์จึงมีการแข่งขันกันสูงมาก กอปรกับสื่อมวลชนแขนงอื่นที่มาแย่งส่วนแบ่งการตลาดทั้งสองตลาดไปอีก ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สินค้าของตนเองแตกต่างและโดดเด่นกว่าคู่แข่ง และในด้านตลาดโฆษณามีการขยายฐานลูกค้าเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนักการเมืองท้องถิ่นที่ในอดีตเปรียบเสมือนคู่ปรับกับนักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้กลับเข้ามากระชับความสัมพันธ์กันเป็นคู่ค้าที่สำคัญ ซึ่งเห็นได้จากปริมาณและรูปแบบเนื้อหาที่เกี่ยวกับนักการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งอำนาจของนักการเมืองได้เพิ่มมากขึ้นนอกจากอำนาจรัฐแล้วยังมีอำนาจทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นเป็นส่วนเพิ่มพลังการต่อรองให้แก่กลุ่มของตนเองอีกด้วย

หนทางที่จะพัฒนาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้เป็นหนังสือพิมพ์ในอุดมคติต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน คือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต้องมีความตั้งใจจริงที่จะเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่แท้จริงพร้อมๆ กับการกำหนดบทบาทให้เป็นสื่อมวลชนที่เสนอข่าวสารเชิงรุกและกระตุ้นให้ประชาชนสนใจเรื่องราวภายในท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรสร้างแนวร่วมภาคประชาชนขึ้นเพื่อเป็นการสร้างมีส่วนร่วมและความเข้าใจการทำหนังสือพิมพ์เพื่อพัฒนาหนังสือพิมพ์ให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและถือเป็นการขยายฐานลูกค้าให้กว้างขึ้น องค์กรการศึกษาและองค์กรทางวิชาชีพต้องร่วมมือกันเพื่อเพิ่มศักยภาพของหนังสือพิมพ์ให้อยู่รอดและแข่งขันได้บนพื้นฐานของจริยธรรมวิชาชีพ

สุระเชษฐ์ สุทธิบุตร. (2548). บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่อการเมืองท้องถิ่น กรณีศึกษาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัด

สระบุรี. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และ
สื่อสารมวลชน.

ศุภกุล รัตนาคม. บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ตระกูลไทย. สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2551.